

AKCIJA ODKRIVANJA HUDE GNILOBE ČEBELJE ZALEGE V OBČINI GROSUPLJE LETA 1989

mag. FRANC JAVORNIK

Poleg varooze in v zadnjem času tudi poapnele zalege je huda gniloba čebelje zalege ena od najnevarnejših bolezni, ki ogrožajo naše čebele in čebelarstvo. V Sloveniji pa tudi v Jugoslaviji je v zadnjih letih odkritih vse več in več novih žarišč bolezni. Za povečano število odkritih žarišč je na eni strani kriva vse večja razširjenost bolezni, na drugi pa je k temu pripomoglo izobraževanje in osveščanje vseh čebelarjev, šolanje čebelarskih preglednikov in ne nazadnje tudi izboljšanje organizacije veterinarske službe na tem področju.

Huda gniloba čebelje zalege je predvsem bolezen pokrite čebelje in trotovske zalege. V zadnjem času se zaradi delovanja varoe včasih pojavlja tudi v nespecifični obliki v odkriti čebelji zalegi. Povzročila jo *Bacillus larvae*. Čebelje ličinke se okužijo v prvih dneh življenja s hrano, ki je okužena s sporami povzročitelja. Nespecifična oblika bolezni pa je posledica parenteralnega vnosa okužbe naravnost v kri ličinke, kar stori varoa z okuženim ustnim aparatom, ko pije hemolimfo.

Iz panja v panj bolezen najpogostejše prenaša sam čebelar, in sicer z okuženim satjem, orodjem in rokami. Iz čebelnjaka v čebelnjak pa se bolezen prenaša najpogostejše z ropanjem oslabilih okuženih družin na skupnih pašah, z nakupom okuženim čebeljih družin, z okuženimi satnicami, panji, orodjem, medom itd.

Za razvoj bolezni je potrebna določena količina spor *B. larvae*, ki pride v hrano mladih ličink. Najobčutljivejše na okužbo so ličinke v prvem dnevu življenja. Čim starejša je ličinka, bolj je odporna proti okužbi. Običajno se bolezen razvije šele takrat, ko se zalega preneha hraniti in se zabubi, čebele pa jo pokrijejo. Takrat ličinka zaradi razmnoževanja bacila v mišicah odmrine in začne gniti. V začetku gnitja ličinka izgubi svoj sijaj in postane rumenkasta. Kasneje izgubi svojo obliko in se na koncu, ko popolnoma segnije, spremeni v brezoblično smrdečo maso rjavkaste barve. Vse te spremembe se odvijajo skrite našim očem pod pokrovčki. Na zunaj se prvi znaki bo-

lezni pojavijo šele takrat, ko opazimo spremembe na pokrovčkih. Ti se najprej navlažijo, zato malo potemnijo in postanejo bolj gladki. Kasneje, ko se masa gnile ličinke osuši, se pokrovčki uvlečejo v celice, včasih tudi do polovice. Ko je bolezen v tem stadiju, je trajala že vsaj dva meseca. Prvo nespecifično znamenje bolezni je presledkasta zalega. Ker se to znamenje pojavi že mnogo prej, jo čebelarji pogosto lahko spregledajo. Za razvoj bolezni je poleg števila spor zelo pomembna tudi izraženost čistilnega nagona čebelje družine. Če je v hrani le manjše število spor povzročitelja, čistilni nagon čebelje družine pa je močan, bo izbruh bolezni v tej čebelji družini lahko močno zavrt, včasih pa se niti ne bo pojavila. V čebelnjaku imamo čebelje družine z različno izraženim čistilnim nagonom. Različno so odporne tudi na druge notranje in zunanje dejavnike, ki vplivajo na čebeljo družino, zato bolezen prej ali slej izbruhne v tem ali onem panju.

V občini Grosuplje smo v preteklem desetletnem obdobju na različnih lokacijah stalno odkrivali posamezna žarišča hude gnilobe. Bolezen smo s pomočjo veterinarske inšpekcije vedno dokaj hitro in uspešno sanirali. Na žalost pa so se vedno znova in znova pojavljala nova žarišča bolezni. To se najbrž dogaja zato, ker je bolezen v posameznih čebelnjakih prikrita, saj vemo, da lahko po manjši okužbi izbruhne šele čez nekaj let. V tem času pa se vseeno lahko prenaša z okuženim satjem in okuženimi čebeljimi družinami, ki na videz ne kažejo znamenj bolezni. Po drugi strani pa imamo v naši občini veliko število čebelarjev prevažalcev, ki prevažajo svoje čebele širom Slovenije, pa tudi v druge republike. Te čebele pridejo na pašah v stik s čebelami iz najrazličnejših krajev, kjer je stanje kužnih bolezni še veliko slabše kot v naši občini. Če hočemo uspešno čebelariti, smo in moramo biti vsi čebelarji zainteresirani za to, da imamo zdrave čebele. Zato smo se na izvršnem odboru Zveze Čebelarskih društev Grosuplje odločili, da v letu 1989 pred glavno pašno sezono pregledamo na hudo gnilobo čebelje zalege vse čebelje družine v občini.

Za pregled vseh čebeljih družin v občini se je bilo potrebno najprej dobro pripraviti. Najprej smo morali zagotoviti dovolj finančnih sredstev, za tem smo se povezali z veterinarsko službo in organizirali čebelarke preglednike. Zelo pomembno dejstvo za uspeh predvidene akcije je bilo zbuditi zanimanje vseh čebelarjev v občini.

Sredstva za izvedbo akcije smo dobili iz sklada za intervencije v kmetijstvu in pridelavi hrane občine Grosuplje na podlagi programa, ki smo ga posredovali skladu. S tem denarjem smo čebelariskim preglednikom izplačali skromno nadomestilo za izgubo časa. Potne stroške pa je plačal vsak čebelar sam. Nato smo se povezali z veterinarsko službo in pripravili načrt za izvedbo akcije. Najprej smo pripravili posebne obrazce, ki so jih morali čebelariski pregledniki izpolnjevati pri vsakem čebelarju. Poleg podatkov o pregledu čebeljih družin na hudo gnilobo čebelje zalege so čebelariski pregledniki na teh obrazcih zbirali tudi druge podatke, ki so pomembni za čebelarsko društvo. Tako smo uspeli dopolniti evidenco o vseh čebelarjih v naši občini. V sodelovanju z veterinarsko inšpekcijo smo sklicali sestanek vseh čebelariskih preglednikov, na katerem smo posamezne preglednike zadolžili za pregled določene ga področja, drugim pa smo dali točen spisek čebelarstev, ki so jih bili dolžni pregledati. Razdelili smo obrazce za popis in dali točna navodila za njihovo izpolnjevanje. Dogovorili smo se tudi, da veterinarski zavod preskrbi vsakemu čebelarskemu pregledniku in razdeli ustrezno razkužilo in nekaj parov rokavic za enkratno uporabo. Končno smo se dogovorili tudi za rok izvedbe.

Prve težave so se pojavile, ker čebelariski pregledniki nikakor niso mogli pravočasno dobiti razkužila in rokavic. Tako so se z njimi morali oskrbeti kar sami. Potem je akcija stekla. Predvsem moram pohvaliti nekaj mlajših upokojencev – čebelariskih preglednikov, ki so svoje delo pravočasno in zelo vestno opravili. Težave pri izvedbi programa so nastopile pri nekaterih

prezaposlenih čebelariskih preglednikih, ker jim je zmanjkovalo časa. Posamezni neorganizirani in tudi nekateri organizirani čebelarji so s svojim nerazumevanjem povzročali težave pri hitrejši in uspešnejši realizaciji akcije. Pa tudi vreme nam ni bilo najbolj naklonjeno, saj je bilo dokaj spremenljivo, hladno in deževno.

Pri vseh prevažalcih in v tri-kilometrskem krogu okoli lanske leto odkritih žarišč bolezni je preglede opravila veterinarska služba po svoji službeni dolžnosti. Pri tem delu so ji po potrebi pomagali tudi čebelariski pregledniki. Na področju občine, ki je bilo do tedaj uradno neokuženo, so preglede opravili čebelariski pregledniki sami.

Na področju cele občine so čebelariski pregledniki pregledali okoli 2500 čebeljih družin, pri tem pa so na uradno neokuženem področju odkrili 13 novih žarišč. Vsa žarišča bolezni so bila v doglednem času s pomočjo veterinarske inšpekcije tudi sanirana. Letos spomladi moramo ponovno organizirati enako akcijo, saj bomo le na ta način lahko preverili uspešnost našega dela v preteklem letu.

Iz poteka težav, uspehov in neuspehov minule akcije pa smo dobili nekaj izkušenj, ki nam bodo pri nadaljnjem delu v precejšnjo pomoč. Po temeljiti analizi smo ugotovili naslednje:

1. Akcija mora biti temeljito pripravljena. Na celotnem področju občine se morajo dobro povezati čebelarske organizacije, veterinarska inšpekcija, veterinarska operativna služba in organizirani čebelariski pregledniki.

2. Za izvedbo akcije moramo izbrati samo tiste čebelarske preglednike, za katere vemo, da imajo dovolj časa in da bodo svoje delo tudi strokovno in pravočasno opravili in oddali ustrezno poročilo.

3. Za opravljeno delo moramo čebelariskim preglednikom zagotoviti ustrezno plačilo.

4. Odkrita žarišča bolezni je treba takoj sanirati.